“Каласы натхнення”

Буклет аб майстры народных мастацкіх рамёстваў па саломапляценню

Урублеўскай Аксаны Аляксееўны

г.п. Рось, 2026 год

Аксана Аляксееўна Урублеўская - таленавіты майстар народных мастацкіх рамёстваў, якая працуе ў дзяржаўнай установе культуры «Ваўкавыскі раённы цэнтр рамёстваў», а менавіта - на філіяле «Ваўкавыскі дом рамёстваў». Яе дзейнасць цесна звязана з захаваннем, развіццём і папулярызацыяй саломапляцення і аплікацыі на Ваўкавышчыне. Яна з'яўляецца носьбітам элемента нематэрыяльнай культурнай спадчыны Гродзенскай вобласці, уключанага ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь: «Беларускія мастацкія практыкі саломапляцення (мастацкія практыкі саломапляцення Гродзенскай вобласці)».

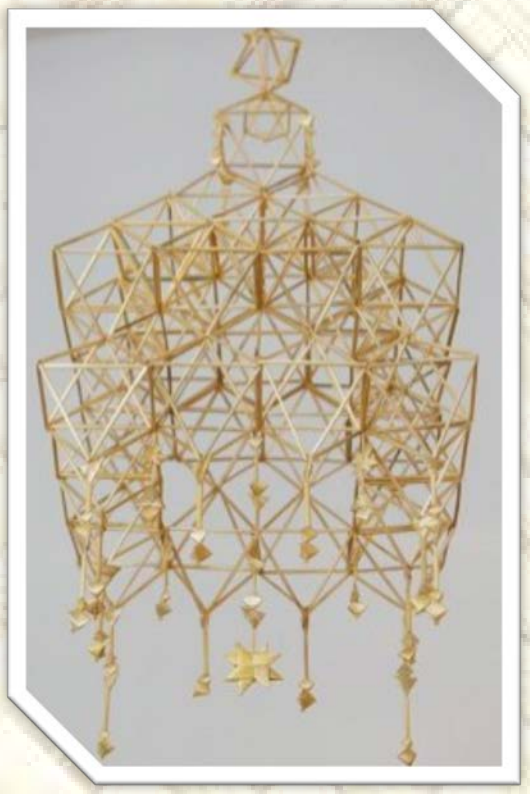
Аксана Аляксееўна нарадзілася 28 снежня 1971 года ў маляўнічай вёсцы Ізабелін, якая знаходзіцца ў Ваўкавыскім раёне Гродзенскай вобласці. Тут, сярод багатых народных традыцый і культурнай спадчыны, пачаў фарміравацца яе творчы шлях. У 1998 годзе яна паспяхова скончыла Гродзенскае вучылішча мастацтваў, атрымаўшы спецыяльнасць «Народная творчасць. Арганізатар культурна-дасугавай дзейнасці». Атрыманая адукацыя дазволіла ёй не толькі глыбока разумець народную культуру, але і прафесійна арганізоўваць культурна-дасугавыя мерапрыемствы, працаваць з людзьмі і развіваць іх творчы патэнцыял. З 1990 года і аж да 2012 года Аксана Аляксееўна працавала ў Ізабелінскім цэнтральным Доме культуры. За гэты час яна выканала шэраг адказных творчых роляў: акампаніятар, хормайстар, мастацкі кіраўнік клуба. Гэтыя гады сталі важным этапам яе прафесійнага станаўлення, дазволілі набыць бясцэнны вопыт работы з калектывамі рознага ўзросту і напрамку. У 2012 годзе ў жыцці Аксаны Аляксееўны адбылася важная перамена: яна пачала працаваць у дзяржаўнай установе культуры «Ваўкавыскі раённы цэнтр рамёстваў». На гэтым месцы яна раскрыла сябе як майстар саломапляцення і аплікацыі. Дзякуючы сваёй любові да народнай культуры, прафесіяналізму і адданасці справе, Аксана Аляксееўна Урублеўская з'яўляецца адным з тых людзей, хто беражліва захоўвае нематэрыяльную спадчыну беларускага народа і перадае яе новым пакаленням.

Шлях Аксаны Аляксееўны Урублеўскай у саломапляценні пачаўся з ранніх гадоў. Яшчэ ў школе яна адчула цягу да гэтага старажытнага беларускага рамяства. Маленькай дзяўчынкай яна часта праводзіла час у полі разам з бацькам. Яна любіла назіраць за бязмежнай залацістай нівай, якая пад лёгкім подыхам ветру пералівалася, нібы жывое мора. Гэтыя моманты назаўжды засталіся ў яе памяці. Калі Аксана Аляксееўна падрасла, яна сур'ёзна ўзялася асвойваць саломапляценне, збірала інфармацыю, як правільна нарыхтоўваць салому, як яе апрацоўваць, якія існуюць тэхнікі пляцення. Крыніцамі ведаў сталі кнігі, часопісы, розныя дапаможнікі – усё, што трапляла пад руку. Гэта быў сапраўдны даследчыцкі пошук, які патрабаваў увагі і цярпення.

Шлях да майстэрства быў нялёгкім – даводзілася вучыцца праз уласныя пробы і памылкі. Але менавіта так, крок за крокам, нараджаліся першыя вырабы. Спачатку гэта былі традыцыйныя саламяныя павукі – абрадавыя канструкцыі, якія спрадвеку сімвалізавалі сувязь свету людзей і прыроды.

Затым з'явіўся плецены посуд – розныя кошыкі, талеркі, хлебніцы. А да святаў яна пачала рабіць прыгожыя ўпрыгожванні на ёлку з саломкі, якія надавалі навагодняму дрэву асаблівы, сапраўды народны каларыт. Асвоіўшы саломапляценне цалкам самастойна, яна не замкнула веды ў сабе. Працуючы ў Ізабелінскім цэнтральным доме культуры, яна пачала дадаткова займацца з дзецьмі – перадаваць ім тое, чаму навучылася сама. Яна вучыла іх не толькі трымаць у руках саломку, але і адчуваць гэты матэрыял, разумець яго прыроду. Яе выхаванцы з цікавасцю ўдзельнічалі ў занятках, і многія з іх самі палюбілі гэтае рамяство.

З часам Аксана Аляксееўна зразумела, што жадае цалкам прысвяціць сябе саломапляценню і навучанню дзяцей, таму перайшла на працу ў Дзяржаўную ўстанову культуры «Ваўкавыскі раённы цэнтр рамёстваў», дзе заняла пасаду майстра народных мастацкіх рамёстваў. Гэты крок стаў для яе лёсавызначальным. У цэнтры рамёстваў перад Аксанай Аляксееўнай адкрыліся новыя гарызонты. Яна атрымала магчымасць рэгулярна наведваць курсы і семінары, дзе знаёмілася з разнастайнымі тэхнікамі саломапляцення, што бытуюць у розных рэгіёнах Беларусі. Гэта дазволіла ёй не толькі ўдасканальваць уласнае майстэрства, але і бачыць цэласную карціну развіцця народнага рамяства ў краіне. Аксана Аляксееўна пачала выязджаць на розныя творчыя мерапрыемствы: фестывалі, кірмашы, выставы і святы. Яна атрымала магчымасць дэманстраваць свае вырабы шырокай публіцы: спачатку на раённым узроўні, а затым і на рэспубліканскіх святах.

Яе саламяныя творы выклікаюць захапленне і цікавасць у гледачоў. Працуючы ў цэнтры, Аксана Аляксееўна мае магчымасць сустракацца і абменьвацца вопытам з іншымі народнымі майстрамі. Гэтыя сустрэчы ўзбагачаюць, нараджаюць новыя творчыя ідэі і спрыяюць захаванню традыцый.

Асаблівую ўвагу Аксана Аляксееўна надае працы з дзецьмі. Яна пераканана, што калі рамяство не перадаваць малодшаму пакаленню, яно можа з часам знікнуць. Таму яна вучыць дзяцей у гуртку «Залатая саломка» па поўнай праграме – «ад тэорыі да практыкі». Спачатку яна расказвае пра гісторыю саломапляцення, пра яго значэнне ў беларускай культуры, а затым дзеці бяруць у рукі саломку і пад яе чулым кіраўніцтвам ствараюць уласныя вырабы. Дзякуючы такому падыходу нараджаюцца новыя пераемнікі гэтага цудоўнага рамяства, якія ў будучым змогуць працягнуць справу сваёй настаўніцы.

Так, праз любоў да роднай зямлі, упартую працу і сапраўдны талент Аксана Аляксееўна Урублеўская стала тым, кім яна з'яўляецца сёння, – майстрам, які беражліва захоўвае і памнажае традыцыі беларускага саломапляцення. За доўгія гады адданых заняткаў саломапляценнем Аксана Аляксееўна Урублеўская значна пашырыла і разнастаіла спіс выраблямых работ. Яе творчая скарбонка пастаянна папаўняецца новымі вобразамі, формамі і тэхнічнымі рашэннямі. Сёння ў яе асартыменце можна ўбачыць самыя розныя вырабы, кожны з якіх мае сваё прызначэнне і сімвалічнае значэнне.

Вербы – адзін з найбольш традыцыйных відаў саламяных вырабаў. Вярба ў беларускай культуры здаўна сімвалізуе вясну, абуджэнне прыроды і надзею. Аксана Аляксееўна стварае з саломкі зялёныя кампазіцыі, якія традыцыйна выкарыстоўваюцца на Вербніцу. Яна старанна падбірае матэрыял і форму, каб кожная галінка выглядала прыгожа і натуральна.

Бутаньеркі – невялікія, але надзвычай вытанчаныя ўпрыгожанні, якія могуць быць як самастойным аксэсуарам, так і часткай больш складанай кампазіцыі.

Бутаньеркі з саломы – гэта сапраўдная ювелірная праца, якая патрабуе асаблівай дакладнасці, цярпення і філігранай тэхнікі. Аксана Аляксееўна выконвае іх з асаблівым густам, дадаючы часам іншыя прыродныя матэрыялы: сухацветы, ягады шыпшыны, стужкі.

Саламяныя кветкі – гэта сапраўдныя фларыстычныя кампазіцыі, дзе салома выступае як дэкаратыўны матэрыял. Кветкі, зробленыя з

саломы, нагадваюць сонечныя праменьчыкі – яны доўга захоўваюць форму і колер, радуючы вока на працягу многіх гадоў.

Шкатулкі, куфэркі – вырабы, якія спалучаюць у сабе прыгажосць і практычнасць.

Саламяныя шкатулкі могуць быць розных памераў – ад зусім маленькіх, прызначаных для захоўвання пярсцёнкаў ці біжутэрыі, да буйных, якія служаць прадметам інтэр'еру. Асаблівую каштоўнасць шкатулкам надае тое, што яны зроблены з натуральнага матэрыялу, які захоўвае цяпло чалавечых рук. Салома дадаткова надае вырабу прыемны залацісты бляск.

Млыны розных памераў.

Гэта адны з самых эфектных і запамінальных вырабаў Аксаны Аляксееўны. Яна стварае млыны: ад невялічкіх сувенірных (вышынёй у некалькі сантыметраў) да буйных, сапраўды манументальных кампазіцый, якія могуць стаць цэнтральным элементам любога інтэр'ера або выстаўкі. Кожны млын – гэта складаная канструкцыя з мноствам дэталяў: дах, вокны, дзверы, колы, якія часам нават круцяцца. Аксана Аляксееўна дасканала прадумвае прапорцыі, каб млын выглядаў гарманічна і натуральна, быццам ён толькі што перанесён з беларускай вёскі.

Анёлы. Асаблівае месца ў творчасці Аксаны Аляксееўны займаюць саламяныя анёлы. Гэтыя пяшчотныя, светлыя постаці нібы напаўняюць прастору цяплом і спакоем. Яна стварае анёлаў розных памераў і вобразаў – ад маленькіх лялек-абярэгаў да буйных фігур, якія могуць упрыгожваць святочныя кампазіцыі. Кожны анёл мае індывідуальныя рысы, асаблівы нахіл галавы і размах крылаў. У гэтыя вырабы яна ўкладвае шмат душэўнага цяпла і малітоўнага настрою.

Беларускія лялькі. Аксана Аляксееўна стварае традыцыйныя беларускія лялькі з саломы, увасабляючы ў іх народныя вобразы. Гэта могуць быць дзяўчаты ў нацыянальных строях – з вышыванкамі, фартухамі, наміткамі і вяночкамі на галовах, а таксама

хлопцы, музыкі, бабулі і дзядулі. Кожная лялька мае свой характар і настрой. Асаблівая ўвага надаецца дэталям: вопратцы, галаўным уборам, рукам, тварам. Гэтыя лялькі не толькі аздабляюць інтэр'ер, але і нясуць у сабе глыбокі сэнс – напамін пра беларускую ідэнтычнасць, пра сувязь з каранямі, пра павагу да продкаў.

Буслы. Ні адзін беларускі майстар-саломапляцельшчык не можа абысці ўвагай бусла – сапраўдны сімвал нашай краіны. У Аксаны Аляксееўны буслы атрымліваюцца асаблівымі: яны могуць стаяць проста, склаўшы крылы, або нібы лунаць у палёце з шырока распраўленымі крыламі. Асабліва цікава глядзяцца саламяныя буслы ў гняздзе – цэлыя кампазіцыі, якія сімвалізуюць хатні ўтулак і сямейнае шчасце. Даўганогія прыгажуны з саломы становяцца сапраўдным упрыгожаннем любой выставы і прыцягваюць увагу наведвальнікаў.

Інсталяцыі ствараюцца да каляндарных святаў, прымеркаваных да розных народных і рэлігійных падзей. Да Калядаў яна стварае саламяныя зоркі, павукоў, анёлаў і кампазіцыі са свечкамі. Да Вялікадня – урачыстыя кошыкі з пісанкамі, свечкамі і вербамі. Да Купалля – сімвалічныя вянкі, кветкі і купальскія агні. Да Дажынак – багатыя снапы, вянкі і кампазіцыі, прысвечаныя ўраджаю і шчодрасці зямлі. Да Масленіцы – сонечныя колы і лялькі, якія сімвалізуюць развітанне з зімой. Кожная інсталяцыя нясе ў сабе не толькі эстэтычную каштоўнасць, але і глыбокі духоўны сэнс, напамін аб традыцыях продкаў. Аксана Аляксееўна старанна вывучае сімволіку кожнага свята, каб яе работы былі не проста прыгожымі, але і сапраўды традыцыйнымі. Спіс работ Аксаны Аляксееўны пастаянна папаўняецца. Яна не спыняецца на дасягнутым, пастаянна эксперыментуе і шукае новыя формы. Ствараючы дажыначны сноп, майстар увасабляе ў ім глыбокую павагу да прыроды і ўдзячнасць за яе шчодрасць. Яркія стужкі, спляценне розных каласоў – усё гэта надае снапу асаблівую прыгажосць і святочнасць. Гэты сноп становіцца жывым напамінам пра важнасць кожнага збожжа, пра сілу працы і неацэнную каштоўнасць

народных традыцый. Кожны год з'яўляюцца новыя задумы, якія майстар увасабляе ў жыццё з любоўю і натхненнем.

Наш майстар ператварае звычайную салому ў дзіўных казачных істот – дамавікоў. Гэтыя маленькія стварэнні, вытканыя з залацістых нітак, набываюць жыццё пад яго пальцамі, напаўняючы дом цяплом і ўтульнасцю.

Часам дадае маленькія аксэсуары: капялюшык, кішэньку, венік – усё, каб надаць дамавіку характар і індывідуальнасць.

Аксана Аляксееўна з вялікай павагай ставіцца да традыцый беларускага саломапляцення. Яна добра разумее, што салома – гэта жывы матэрыял, які мае свой характар, тэкстуру і колер. Менавіта таму яна свядома прытрымліваецца пэўных правілаў і прынцыпаў у сваёй рабоце і рэдка выкарыстоўвае выбельванне саломы. Яна аддае перавагу натуральнаму колеру, які дала прырода. Выбельванне, на яе думку, пазбаўляе салому яе прыроднай энергетыкі, жывога бляску і цяпла. Яна любіць залацістыя, мядзяныя, бурштынавыя адценні, якімі надзяляе салому сонца і зямля. Дзякуючы гэтаму вырабы захоўваюць прыродную чысціню і натуральную прыгажосць, а кожны твор мае свой непаўторны каларыт. Умелае камбінаванне розных гатункаў саломы – адзін з галоўных сакрэтаў майстэрства Аксаны Аляксееўны. Яна выдатна ведае асаблівасці кожнага віду: Жытняя салома мае прыемны залацісты колер і добрую гнуткасць. Яна асабліва трывалая і даўгавечная, таму выдатна падыходзіць для стварэння буйных канструкцый і каркасных вырабаў – такіх, як буслы, млыны, інсталяцыі.

Жытняя салома таксама мае прыгожы натуральны бляск, які надае вырабам высакародны выгляд. Пшанічная салома больш тонкая і пластычная, чым жытняя. Яна мае светлае, ледзь крэмавае адценне. Дзякуючы сваёй гнуткасці, яна ідэальна падыходзіць для дробнага пляцення – упрыгожанняў, кветак, дэталяў лялек, анёлаў і шкатулак. Пшанічная салома лёгка прымае патрэбную форму і добра трымае яе пасля высыхання. Аўсяная салома мае асаблівае

мяккае залаціста-ружаватае адценне. Яна самая тонкая і далікатная, што робіць яе ідэальным матэрыялам для стварэння вытанчаных элементаў – пялёсткаў кветак, дробных арнаментаў, упрыгожанняў. Аднак аўсяная салома больш крохкая і патрабуе асцярожнага абыходжання.

Ячменная салома адрозніваецца больш цёмным, насычаным адценнем і асаблівай шчыльнасцю. Яна менш гнуткая, але вельмі трывалая. Ячменную салому Аксана Аляксееўна выкарыстоўвае для стварэння акцэнтаў, цёмных дэталяў і кантрасных элементаў, якія надаюць вырабу глыбіню і аб'ём.

У адным вырабе майстар можа выкарыстоўваць адразу тры-чатыры гатункі саломы. Напрыклад, у кампазіцыі з букетам кветак аснова з жытняй саломы можа быць упрыгожана пялёсткамі з аўсянай, лісцікамі з пшанічнай і акцэнтамі з ячменнай. Дзякуючы гэтаму адценні пераліваюцца ад светла-залацістага да насычана-бурштынавага, ствараючы эфект жывой, дынамічнай паверхні без выкарыстання фарбавальнікаў.

Аксана Аляксееўна ў сваёй працы абапіраецца на традыцыйныя тэхнікі саломапляцення, якія спрадвеку бытавалі на Беларусі. Яна выкарыстоўвае: - пляценне «вяровачкай» – простую, але надзейную тэхніку для стварэння асноў і каркасаў; - пляценне «шашачкай» – для стварэння шчыльных плоскіх паверхняў, напрыклад, донцаў кошыкаў або сценак шкатулак; - пляценне «зубчыкамі» – для ўпрыгожвання краёў вырабаў; - аб'ёмнае пляценне – для стварэння фігурак людзей, птушак і жывёл; - апіральнае пляценне – для стварэння круглай і авальнай формы; - аплікацыю з саломы – для стварэння карцін і панно. Пры гэтым яна не баіцца эксперыментаваць і ўносіць у традыцыйныя тэхнікі свае аўтарскія знаходкі і прыёмы, якія нараджаюцца ў працэсе працы. Так

нараджаецца яе ўласны, непаўторны стыль, які спалучае ў сабе павагу да традыцый і жывы творчы пошук.

Аксана Аляксееўна – чалавек добразычлівы і адкрыты. Слова «працавітасць» набывае ў дачыненні да яе асаблівы сэнс: яна не проста любіць працаваць, а жыве сваёй справай, аддае ёй сябе цалкам, укладваючы ў кожны выраб не толькі майстэрства, але і душу. Яе творчая натура ніколі не стаіць на месцы – пастаянны пошук новых ідэй, форм і спалучэнняў робіць яе сапраўдным мастаком у свеце саломапляцення. Дзякуючы гэтым якасцям Аксана Аляксееўна з вялікім задавальненнем і гатоўнасцю прымае ўдзел у самых розных культурных мерапрыемствах. Яе актыўная жыццёвая пазіцыя дазваляе ёй быць пастаяннай удзельніцай фестываляў, кірмашоў і святаў, асабліва ў фармаце «Горад майстроў», дзе майстры працуюць на вачах у гледачоў. Яна любіць не толькі паказваць свае гатовыя працы, але і дэманстраваць сам працэс пляцення, дзяліцца сакрэтамі майстэрства з усімі ахвотнымі, адказваць на пытанні і натхняць наведвальнікаў.

Яе выдатныя вырабы былі прадстаўлены практычна на ўсіх культурных мерапрыемствах на розных узроўнях – ад раённых свят да абласных форумаў і рэспубліканскіх фестываляў. Творы майстрыхі можна было ўбачыць на выставах і кірмашах, прысвечаных народным рамёствам, дзе яны заўсёды прыцягвалі ўвагу наведвальнікаў сваёй прыгажосцю, самабытнасцю і цеплынёй.

У 2018 годзе Аксана Аляксееўна была прынята ў Беларускі саюз майстроў народнай творчасці ў якасці майстра па саломапляценні і аплікацыі. Гэта высокае прызнанне стала заканамерным вынікам яе шматгадовай плённай працы. На сённяшні дзень яе вопыт заняткаў саломапляценнем складае больш за тры дзесяцігоддзі – трыццаць гадоў бесперапыннага пошуку, удасканалення і творчага росту. Шматгадовая творчая праца майстра была адзначана шматлікімі граматамі, дыпломамі і падзячнымі лістамі. Дзякуючы такім людзям, як Аксана Аляксееўна Урублеўская, беларускае саломапляценне не проста захоўваецца як музейны экспанат – яно жыве, развіваецца і папулярызуецца сярод шырокай публікі. Такія майстры з'яўляюцца жывым мостам паміж мінулым і будучыняй, паміж традыцыямі продкаў і сучасным пакаленнем.

Дзякуючы іхняй самаадданай працы, таленту і любові да сваёй справы, саломапляценне застаецца адной з самых яркіх і пазнавальных адметнасцяў беларускай нацыянальнай культуры, якая выклікае захапленне і павагу не толькі ў нашай краіне, але і далёка за яе межамі. Аксана Аляксееўна – сапраўдны захавальнік народных традыцый, якая не толькі беражліва захоўвае тое, што было створана пакаленнямі майстроў да яе, але і ўносіць свой уласны ўклад у развіццё гэтага старажытнага рамяства, натхняючы сваім прыкладам іншых творцаў, якія ідуць за ёю.